

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, 1712

Sectio Prima. Mens Bartholomæi Riccij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84796](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84796)

DISPUTATIO XXVII.

Noviores Tutoristæ, seu Certitudinistæ.

SUMMARIUM.

Quid n. 1.

Nulla est questio nisi de voce inter Certitudinistas, & Probabilioristas, si non distinguatur Probabilioritas à morali certitudine, ibid.

N. 1.

NTERRUPTUM, ob distractam atrocissimo bello Europam, librorum commercium, compellit me, ut argumenta, quæ meliori in luce collocari potuissent, si voluminum recenter impreforum copiam, & tempus nactus fuisset, ad hujus mei operis calcem inferam. Tres nobiles Tutoristæ, nempe Riccius, Fegarinus, & de Charlas unanimiter mordicus negant, licitum sequi minus tutam, etsi probabilioram, nisi sit moraliter certa. Fateor, quod si probabilioritas à morali certitudine distinguatur, ut hi DD. meritò distinguunt, & nos sæpe distinximus, ut sanè distingui debent, quod questio inter Certitudinistas, & Probabilioristas erit de re. Si non distinguantur, ut Probabilioristæ passim præstant, tunc erit de voce, quatenus Probabilioristæ per probabilioritatem intelligunt certitudinem moralem, quod facere non debent.

SECTIO I.

Mens Bartholomæi Ricci.

§. I.

Deviat à scopo.

SUMMARIUM.

Negat questionem de licito usu abstrusam, n. 2.

Negat opinionem assentiri veritati, n. 3.

Opinio quid juxta S. Bernardum? Ibid.

Ait Probabile in Scholis idem esse, ac opinabile: in Scripturâ, & PP. idem, ac approbabile, n. 4.

Ait omnem opinionem esse probabilem, n. 6.

Ait necessariam certitudinem moralem de veritate, nec satis probabilioritatem, n. 7. 8.

Ostendo quod questio de licito usu sit valde abstrusa. n. 10. 11.

An summa Probabilitas sit certitudo? ibid.

Alex. VIII. damnat non satis Probabilissimam, ibid.

Opinio non est purè apprehensio, n. 12.

Contradictio Anti-Probabilistarum: plerique volunt opinionem esse firmum veri assensum; et Riccius negat, quod opinio assentiat vero, ibid.

Quantum Riccius deviat à questione, n. 13.

Opinabile non est idem, ac probabile, n. 14.

Questio, ut à Riccius exponitur, plura falsa continet, n. 15.

Nego quod velint Antiqui omnem opinionem esse probabilem, n. 16. 17. 18.

Ad licitè operandum non est necessarium iudicium directum moraliter certum de veritate speculativâ, & materiali honestate, n. 19. 20.

Ostendo certitudinem moralem opinionum inter TT. controversarum esse difficillimam, n. 23. 24. 25.

Riccius rejicit omnem probabilioritatem, n. 25.

Edi disp. 13. & alibi aliqua ex hoc doct. N. 1. dicto Authore argumenta: modo uberiori calamo produco, quæ lib. 3. de Act. Hum. cap. 1. tradit. Ait enim 1. controversiam de licito usu probabilioritatum non esse magnæ, aut abstrusioris indaginis, licet sit gravissima, quia est de principio universalis, ex quo innumerabilium operum libertas, vel inhibitio, innocentia, aut culpa dependent.

Ait n. 2. & 3. quod opinio stricte est assensus erga conclusionem ex probabilibus tamquam veram, & ideo ex S. Thom. 2. sent. 2. Th. dist. 11. art. 5. nec in Deo, nec in Angelis datur. Hinc ait sequi, quod opinio non est apprehensio, quia in hac, nec veritas, nec falsitas est; ergo est assensus: insuper est assensus erga conclusionem ex probabilibus tamquam veram: ergo non est assensus probabilioritatis, quia hæc evidenter sæpe innotebit; sed veritatis, juxta dictum S. Bernardi 2. lib. 5. de Considerat. cap. 2. Opinio est quasi pro vero habere, quod nescias esse falsum.

Ait n. 4. in præsentii lumendam opinio. N. 3. nem pro simplici cognitione, vel etiam assensu ex probabilibus, non autem pro assensu erga conclusionem tamquam veram; quia non videtur subsistere, quod quis ex principiis probabilibus assentiat conclusioni tamquam veræ, quia teneret incertum pro certo; omnis autem assensus opinativus est

est cum formidine oppositi, & contingens ad verum, & falsum ex 2. *Post. tex.* 194. 195. 196. subdit, quod si quis contendat lumen- dam opinionem pro assensu erga conclusio- nem tamquam veram, nihil curaturum.

N. 4. Ait n. 5. probabile in Scholis idem esse, ac opinabile, quare contingens est ad verum, & falsum, ut S. Augustinus *lib.* 3. contra Cresconium *cap.* 75. dixit: *Probabile quando dicitur, non consequenter verum.* In Divinis litteris, & in Authoribus tam sacris, quam profanis, *probabile* aliquando sonat *approban- dum*, sicut *amabile*, *amandum*; quod eruditè prosequitur.

N. 5. Ait n. 6. controversiæ cardinem esse, an cognitio incerta, licet probabilis, undecum- que habeatur probabilitas, licet sumatur pro regulâ directivâ nostrorum actuum; & notat discrimen inter incertum, & inevidens; nam fides est inevidens, nec tamen incerta: ergo non est idem inevidens, ac probabile.

N. 6. Ait n. 7. recentes aliquos probabilitatum Assertores dicere, non esse controversiam de opinione absolute, an liceat illi niti in operando, non enim licet; sed quæstio est de opinione probabili. Subdit n. 8. ex com- muni Antiquorum, & Recentium, præter paucos, sensu, quamlibet opinionem hoc ip- so, quod opinio sit, esse probabilem; habet enim motiva probabilia, quibus nititur, & probari potest. Quare tollere ab opinione probabilitatem, est tollere ab eâ sui naturam; potest quidem una opinio esse probabilior alterâ; sed quod detur opinio non probabi- lis, est impossibile; tunc enim non esset opi- nio, sed conjectura, vel iudicium, vel scrupulus, vel credulitas: quamvis ergo in hac cō- troversia non dicatur absolute opinio, sed addatur probabilis, id ad maiorem expressio- nem fieri dicendum est, non ad distinguen- dam opinionem probabilem à non probabili. Hæc ad verbum.

N. 7. Ait n. 9. Sit ergo constitutum, illum esse sensum præsentis controversiæ, an licetè possimus sequi opinionem probabilem, seu probabilitatem, quæ incit ex naturâ suâ opinioni; an verò teneamur sequi certiorum cognitionem, quam sit opinio.

N. 8. Ait n. 10. ex Antiquis non nisi Ger- sonem stare pro nostrâ sententiâ; & concludit caput dicendo: Cum negantis sententiæ Do- ctoribus dicendum cenico, numquam lice- re uti opinione probabili de immunitate actus à peccato, sed omnino requirendam certitudinem moralem; quare nec licet uti probabiliori, nisi ad eam certitudinem per-

Riccius. veniat. Hæc Riccius, Tom. III.

Antequam traham argumenta, quæ *cap.* N. 9. 2. contra nos trahit, consideranda, & im- pugnanda sunt, quæ *cap.* 1. dicit:

Sentio itaque 1. tantum abesse, ut lis de N. 10. licito probabilitatum usu non sit abstrusa, quin est abstrusissima, ut sæpe notavi; im- mo exemplo suo Riccius ostendit esse valde abstrusam, dum tantum recedit à communi intelligentiâ quæstionis. Non potest ergo hæc quæstio abstrusa non esse, cum sit ex toto reflexa; nam reflectit supra opinionem certò probabilem practicè, & de hac quæ- ritur, an usus talis opinionis sit necne lici- tus. Rursus est quæstio implexissima, ut pa- tet ex ipsis terminis, nam nisi retineatur præ- ctica probabilitas, & practicæ probabilitatis certitudo, saltatur extra chorum; & ideo Adversarii sepius cōfundunt tutum cum probabili; probabile speculativum cum probabili practico; probabiliter probabile cum certo probabili; minus probabile cum non probabili; probabilius cum moraliter certo; verum cum probabili, ut hæcenus notavi. Similiter est quæstio difficillimæ resolutio- nis, nisi nostra sententia retineatur: & ideo vix unus ex Adversariis cum alio concor- dat, & hoc quia confundunt terminos, & quia talia trahere solent cōtra nos argumēta, ut ab ipsis solvenda sint; aliqua enim probant sequendam semper tutiorem, etsi minus probabilem, quod à Probabilioristis negatur: alia licitum sequi probabiliorem, etsi minus tutam, quod à Tutoristis negatur: alia non nisi certum sequendum, quod cum in incer- tis sit semper impossibile, consequenter tam à Tutoristis, quam à Probabilioristis negat- ur, immò ab omnibus negandum est post 3. damnatam ab Alex. VIII. quod non liceat Alex. VIII. sequi probabilissimam: ergo sanctum de fi- de est satis esse probabilissimam; summa au- tem probabilitas, non nisi confundendo ter- minos, vocari potest certitudo. Demum ali- qua argumenta probant non nisi verum se- quendum, quod, loquendo de speculativè vero, ita ut speculativè falsum non excuset à peccato, est hæreticum; immò aliqua non nisi evidenter verum, quod, præter Janseni- mum, involvit impossibilitatem.

Ecce igitur quam difficillimæ intelligen- N. 11. tiæ sit nostra quæstio: si enim multiplex ce- lebriorum Doctorum in aliquâ quæstione dissensus ostendit arduam difficultatem quæ- stionis, ut patet in infinitis quæstionibus Theologicis, ex. gr. an libertas sit Deo om- nino intrinseca: an Deus omnia decernat unico decreto non tantum realiter, sed etiam virtualiter indistincto: an Sacramenta cau- sent tantum physicè, an tantum moraliter, an

li utro-

utroque modo gratiam : quanto magis ex multiplici præsertim ipsorum Anti-Probabilistarum mente, immò eorum inter se, & quod caput est, cujuslibet secum ipso contradictione, inferre licebit, quæstionem hanc de licito aut non licito probabilium usu esse difficillimam; nulla enim ne quidem de actibus liberis Dei cum Divinâ immutabilitate componendis, & eorum constitutivis quæstio est, in quâ tot in sententias dividantur Doctores, in quot Anti-Probabilistæ dividuntur, siue sint Tutoristæ, siue Probabilistæ, siue, ut barbarè loquar, Certitudinistæ, siue Veristæ, immò quilibet à se ipso: ergo à posteriori constat, quæstionem de licito probabilium usu esse difficillimam.

N. Sentio 2. verum esse, quod opinio strictè, & genericè sumpta non sit nisi judicium, seu assensus, vel dissensus, non autem simplex apprehensio. Similiter sentio verum esse quod dicit Riccius n. 2. quod non sit assensus de probabilitate, sed de veritate, incertus tamen. At nescio quomodo verum sit, quod ait n. 4. in præsentî quæstione de licito opinionis probabilis usu, opinionem fumen- dam, vel pro simplici cognitione, seu apprehensione, vel pro assensu ex probabilibus; non autem pro assensu ex probabilibus erga conclusionem tamquam veram. Non, inquam, video nisi contradictionem, non autem veritatem. Video contradictionem cum aliis Anti-Probabilistis, nempe cum P. D. Thyriso, P. Munciel. Palanc. M. Gonet. qui, & alii volunt, quod assensus opinionis debeat esse absolutus, & firmus de rei veritate, ut licetè operer: Riccius autem negat, quod debeat esse assensus ex probabilibus erga conclusionem tamquam veram; ergo contradicit omnibus Anti-Probabilistis, & Probabilistis. Si ergo ab initio tantum discordat in quæstionis intelligentiâ, non mirum si tantum distet in ejus resolutione, & impugnatione.

N. Non video veritatem 1. quia nullus est, qui ita præsentem quæstionem intelligat, nempe an liceat sequi apprehensionem; nam quæstio est, an liceat sequi opinionem probabilem, seu assensum, & judicium probabile de non peccato: ergo opinio sumi non potest pro simplici apprehensione, quæ nec affirmat, nec negat esse peccatum. Secundo, Riccius. quia idem Riccius in hoc sensu impugnat tuentes usum probabilium, ut colligitur ex ejus argumentis. Tertiò, quia ipse præmiserat n. 2. quod opinio strictè est assensus; hic autem sumitur strictè. Quartò, non video quomodo veniat per opinionem in præ-

senti quæstione purus assensus ex probabilibus; non autem assensus ex probabilibus erga conclusionem tamquam veram; hoc enim implicat; nam omnis assensus alicui veritati assentitur: quæro igitur, cui veritati assentiar, dum probabiliter dico, *Licet pingere die festo?* Utrique huic veritati, *Licet est die festo pictura*; immò ipse assensus probabiliter verus est intransitive probabiliter veritas. Quod autem subdit, quod si opinio assentiretur conclusioni tamquam veræ, teneret incertum pro certò; hoc nego, si absolute loquatur, nam probabiliter tantum, & cum formidine assentitur: ergo non tenet incertum pro absolute certo, sed pro probabiliter certo. Sed hæc leviora sunt, de quo infra.

Sentio 3. quod quam verum est in Schol. N. lis, quod probabile sit opinabile, tam fal- 14. sum est, quod dictus Theologus dicit, nempe idem in Scholis esse opinabile, ac probabile. Primum est verum, quia à specie ad genus tenet consequentia; quia omnis species supponit suum genus. Secundum est falsum, quia à genere ad speciem non tenet consequentia: sed opinabile est genus, probabile est species opinabilis, nam opinabile dividitur, inter alias divisiones ab omnibus Theologis, in probabile, in improbabile, & in non probabile: ergo licet verum sit omne probabile esse opinabile, non tamen e contra omne opinabile esse probabile.

Sentio 4. quod status quæstionis, ut ex N. ponit Riccius, plura falsa continent. Nam 1. n. 6. ait cardinem controversiæ esse, an cog- 15. nitio incerta, undecumque habeatur probabilitas, nempe siue sit intrinseca, siue extrinseca, ut dixerat n. 5. licetè sumatur pro regulâ morum. In hoc autem plura falsa miscentur; quia nullus adeo nude, & crude dicit omnem cognitionem probabilem esse regulam morum, sed dicunt, & exponunt cognitionem verè, & certò practice probabilem; nec hoc contenti explicant probabilitatem absolute, & respectivè solidam. Immò ferè omnes Probabilistæ volunt, quod opinio probabilis directæ non sit nisi regula objectiva, & mediata morum; regula autem immediata sit ipsum solum judicium certum reflexum de licito usu cujusque opinionis certò practice probabilis, quæ omnia deficiunt in statu quæstionis, ut à Ricciio propositæ: ergo omnia, quæ trahit, nos non tågunt, quia impugnant quæstionem, non ut à nobis, sed ut ab ipso proponitur. Hinc iterum colligitur, quam implexa sit quæstio reflexa de licito usu probabilium, cum vel ipse status quæstionis hunc egregium impug-

impugnatores latuerit. Rursus colligitur, quam inania sint contra nostram sententiam argumenta, cum nostra sententia non sit, licere sequi cognitionem probabilem, seu opinabilem; immo negamus, nisi ea cognitio probabilis practice sit certo absolute, & relative probabilis.

N. 16. Sentio 5. ex mente Antiquorum non quamlibet opinionem, hoc ipso, quod opinio sit, esse probabilem; nam omnes Antiqui dividunt opinionem in probabilem, & non probabilem; in absolute, & respectively probabilem, & in non talem: & Moderni præter hoc dividunt in probabiliter, & in certo probabilem. Similiter omnes Antiqui dividunt iudicium opinativum in prudens, & in temerarium; omne autem iudicium temerarium est opinio non probabilis theologice; nisi ludere velimus, & per probabile intelligere, quod nullam, vel prorsus levem habet rationem: hoc autem ipsum convenire poterit iudicio evidenter falso, nam sæpe trahimus levissimas pro eo rationes; immo omni opinioni damnata, & hæretica; nam Hæretici suas pro heresi trahunt irrationabiles rationes; nec tamen ullus diceret, quod iudicium evidenter falsum, aut hæresis sit opinio probabilis: ergo falsum est, quod docet Riccius, quod omnis opinio sit verè probabilis. Hinc sunt certo falsa omnia, quæ n. 8. deducit, nempe impossibile esse, ut detur opinio non probabilis; etenim iudicium Hæretici, & iudicium temerarium sunt opinio; nec tamen sunt probabilia, sed certo imprudentia, & falsa. Similiter est certo falsum, quod in præsentī controversiā addatur opinioni to *probabile* ad maiorem expressionem; additur enim ex necessitate, ut opinio probabilis secernatur à non probabili. Ex quo patet, quàm imbellia sint argumenta illius contra licitum probabilem usum, hoc ipso, quod tantum deviet a vero controversiæ sententiā.

N. 17. Sentio 6. ferè omnes Antiquos pro nostra sententiā stetitisse, immo non potuerunt non stare, ut fuisse ostendi d. 11. & 12. Ratio est; quia certum est omni tempore fuisse Confessarios, viguisse obedientiam, extitisse Confessarios: omnes autem isti vel Confessarij, vel Confessarij, vel Superiores non potuerunt in rebus incertis consulere, & jubere nisi probabile, aut probabilius; absurdum autem est putare omnes adeo præsumptuosos fuisse, ut crederent omnia sua consilia, & præcepta, & resolutiones fuisse ipsis semper moraliter certas; omnes autem alienas fuisse ipsis semper certo moraliter falsas: ergo sua opinata non nisi probabilia, aut sibi proba-

Tom. III.

biliora censuerunt. Rursus inhonorificum est credere, quod omnis Superior, Confessarius, aut Confessarius ita iudicaret verum proprium opinatum, ut censerent, quod poenitens absolvi non posset à Confessario sequente oppositum; nec consulens sequi posset consilium oppositum alienum; nec obediens sequi posset præceptum oppositum alterius Superioris; immo ejusdem, si oppositum præscriberet; ergo iudicabant posset; ergo cum simul iudicarent alienam opinionem esse minus probabilem, iudicabant poenitentem posse sequi minus probabilem opinionem sui Confessarii; & petentem consilium sequi posse consilium minus tutum sui Confessarii; & subditum sequi posse nuntium minus probabilem sui Superioris.

N. 18. Dices in hoc casu eos Confessarios, Confessarios, & Superiores sequi opinionem iudicatam ab eisdem magis probabilem. Sed contra; quia licet ita sit, hoc tamen non est ad rem; nam aliud est quod talis opinio respectu horum opinantium sit probabilior; aliud quod respectu primi opinantis sit probabilior: primum est verum; secundum est falsum: ergo hi, qui iudicant opinionem aliorum minus probabilem, iudicant subditum, & poenitentem, & interrogantem bene facere sequendo opinionem horum, quam censent minus probabilem; ergo iudicant licitum sequi minus probabilem; alias non potuissent poenitentem, subditum, & consultantem mittere ad alium Prælatum, Confessarium, & Confessarium. Confirmo, quia esto non liceret sequi probabilius, hoc tamen contra Riccium est prorsus certum, nempe quod omnes Antiqui stent contra: cum censent nos sequi non posse iudicium nisi moraliter certum (loquor de directo) de non peccato; nam omnes etiam Antiqui, ut dixi, laborarunt ignorantia invincibili in rebus incertis; nec sine gravi aliorum injuria dici potest, quemlibet Antiquum Confessarium putasse semper suum iudicium esse moraliter certum, iudicasset enim alienum fuisse semper certo falsum; quod est contra modestam Antiquorum sapientiam. Lege quæ S. Ant. dedi d. 11. ex S. Aug. S. Bonav. S. Anton. min. S. Paulo.

Sentio 7. quod ad licitè operandum non N. requiratur semper iudicium moraliter certum directum speculativum de immunitate actus à malitia. Dico *directum*, quia de hoc debet esse sermo, nam Riccius impugnat Probabilistas recurrentes ad iudicium reflexum certum de licito usu minus probabilis. An autem bene impugnet, paulò post videbimus: ergo sermo debet esse de iudicio li. ii. directo,

directo, an necesse sit, ut sit moraliter certum de non peccato. Dico, *speculativum*; de hoc enim debet esse sermo, tum quia Riccius impugnatur asserentes, eo quia sequens opinionem probabilem non potest esse certus de non peccato, quia opinio est actus speculativus incertus de honestate objecti: tum quia si non requiritur ad licite operandum nisi iudicium moraliter certum, sed practicum, seu certum certitudine practica, seu prudentiali, totum hoc datur in opinione certo probabili directa, ut infra docebo; vel in iudicio ultimo reflexo, ut dicunt Probabilistae Reflexistae: ergo illud iudicium moraliter certum de non peccato, assertum ab eo ut necessarium, debet esse iudicium speculativum.

N. Quod autem non requiratur iudicium
20. speculativum moraliter certum de non peccato, patet mihi 1. quia in rebus moralibus incertis, supposito gravi, & exquisito gravium Doctorum hinc inde examine, sine iure, immo non nisi summa contra unam partem injuria dici potest alterutram ex contradictoriis esse moraliter certam; si enim ex. gr. est certo moraliter vera opinio Divi Bonav. erit certo moraliter falsa opinio D. Thomae; & e contra; quod dicere erubescerem; nec enim S. Thom. aut S. Bonav. laudari volunt cum opprobrio alterius: ergo si alterutra ex contradictoriis, quod valde frequens est, non est moraliter certa, necesse non est iudicium moraliter certum speculativum de non peccato, ut aliquam sequar opinionem; alias nec S. Thom. operari potuisset, nisi sensisset opinionem Divi Bonav. esse certo moraliter falsam; nec Divus Bonavent. nisi idem sensisset de opinione S. Thomae.

N. Patet 2. quia si requiritur iudicium specu-
21. lativum moraliter certum de non peccato, nec invidibilis ignorantia, aut error, nec opinio probabilissima, si in re sit falsa, excusabunt a peccato, quod est contra fidem.

N. Patet 3. experientia, qua constat plerof-
22. que in rebus moralibus inter gravissimas Scholas controversis habere non posse iudicium moraliter certum de unius partis veritate: ergo obligans ad iudicium moraliter certum de veritate speculativam objecti opinati, supposita communi etiam viris sapientissimis in rebus incertis ignorantia, obligat ad moraliter, immo ad physicè impossibile.

N. Patet 4. quod certitudo moralis haberi
23. non possit, quoties pro opposita stare potest iudicium prudens: sed quoties res morales post diligens examen adhuc manent controversae; stare potest pro utraque iudicium prudens: ergo neutra est moraliter certa.

Confirmo querendo à Riccio, an omnes N. ejus conclusiones tradite in suo de *Ass. hum.* 24. *tractatu*, à quarum plerisque pendet practica honestas, aut inhonestas operationis, sint moraliter certae: ex. gr. *lib. 1. de Act. hum. cap. 6.* ait omnes contractus, & promissiones factas in favorem hominis, ex metu ab homine injustè extorsio, ex sine extorquendi consensum esse jure naturae irritos; immo addit n. 1. etsi metus esset levis. Quæro, inquam, an sit moraliter certa hæc conclusio speculativa, ex qua deinde oritur resolutio practica, quod nullus tenebitur eas promissiones, & contractus implere? Et *cap. 7.* ait vota extorta ex metu injustè incusio ab homine esse jure naturae valida; ex qui sequitur practica resolutio, quod quilibet tenebitur ea vota implere. Quæro, inquam, an ea conclusio sit moraliter certa? Si affirmat, mirum dicet, immo dicet, dixisse iudicio suo rem certo moraliter falsam, Divum Bonav. *lib. 3. dist. 36. art. 6. qu. 2. ad 1. M. Scotum 3. Bon. lib. 7. de Just. qu. 2. art. 1. ad 2. & alios plures* tuentes ea vota, & juramenta esse jure naturae irrita, & inferentes non esse implenda. Similiter *lib. 2. cap. 34.* affirmat nullum humanam actionem esse posse indifferentem, sed omnem esse necessariò bonam, vel malam; ex qua conclusione sequitur, quod fricatio barbe, ventilatio aeris tempore hyverno, accessus ad ignem tempore hyverno, emunctio narium, si fiant ob aliquod naturae commodum, vel ut vitetur incommodum, esse poterunt materia confessionis. Quæro, inquam, an ea conclusio sit certa moraliter? Reverà vix hoc dicere audebit, est enim contra D. Bonav. Scotum, Gabrielem, & Scotistas; & tamen supposita tantum D. Bon. istius opinionis speculativæ probabilitate, aut, si mavis, probabilitate, iudicat Riccius *cap. 35. n. 4.* licitum ponere tamquam materiam certam confessionis actum speculativè incertum de malitia: ergo ut quis rectè operetur, non requiritur iudicium speculativum moraliter certum de bonitate morali. Rursus, ergo, velit, nolit, intelligere debet, quod possit iudicium esse incertum de malitia, aut honestate objecti, & tamen actus esse certò bonus, ut patet exemplo adducto; nam juxta ejusdem Riccii mentem rectè supernaturaliter operatur, qui univè confiteretur se fricasse barbam, ut naturale aliquod incommodum sublevaret, cum, data ejus sententia, quod non detur actus in individuo indifferens, illa fricatio sit peccatum veniale. Ecce in hoc casu iudicium speculativum de malitia fricationis non est illi moraliter certum; non enim in animum

meum inducere possum, quod putet esse si-
bi certo falsam, & improbabilem tententiam
Divi Bonav. Scoti, & totius Scholę Scoti-
ficę: ergo iudicium illud ad lummum erit
ei probabilius; & tamen, quod bene confi-
teatur, & quod det materiam sufficientem
pro confessione, est practicę certum moraliter:
ergo intelligere debet quomodo ad ju-
diciū speculativum incertum, seu proba-
bile, aut probabilius, sequi possit dictamen
certum de bonitate actus; nam certus est se
honestę operari, confitendo fricationem
speculativę tantum ei probabilem, aut pro-
babiliorē de malitiā.

N. Denique contra hunc doctum Theolo-
gum stant omnia, quę dedi contra Tutori-
as, aut Probabilioristas, immo magis pre-
munt, cum omnem probabilioritatem reji-
ciat, & obliget ad habendum semper certi-
tudinem moralem speculativam de honestate
objecti, ut honestę, & sine peccato ope-
remur. Tandem ejus doctrinę resistit Ale-
xander VIII. damnans, non satis esse proba-
bilissimam: ergo saltem, ut sine peccato ope-
remur, satis est probabilissima, nec necesse
est, ut sit moraliter certa.

§. II.

*Enervantur Responsa, quę Riccius nostris
argumentis exhibet.*

S U M M A R I U M.

Negat opinioni probabili convenire prudentiam,
n. 26.
*Damnata ab Innoc. XI. Confusio probabilitatis
prudenter agit, ibid.*
Prudentia semper se habet ad practicę verum;
et si non ad speculativę, n. 27. 28.
*Opinio practica certo probabilis de non peccato
est cum peccato impossibilis, n. 28.*
*Opinans ex gravi fundamento de non peccato,
non formidat de peccato, n. 30.*
At nostram doctrinam esse novam, n. 31.
*Difficile discernere inter probabiles probabilio-
rem; non ita probabilem a non probabili, n.*
34.
*At nos non distinguere certitudinem moralem
ab evidentia, n. 35.*
Ostendo falsitatem, n. 36. 37. 38.
*Cur nos damus certitudinem iudicio reflexo; non
ita omni opinioni directę? n. 38.*
*At licitum docere omnem probabilem in specu-
lativeis, non in moralibus, n. 39.*
*Quam sit invincibilis nostra paritas, vel non li-
cere in speculativis; vel licere in moralibus,*
n. 40. 41. 42.
In Universitatibus opiniones non defenduntur ut
Tom. III.

verse, n. 42.
Nego licere sequi probabiliorem, n. 43.
*Si non licet sequi probabiliorem ob peccati peri-
culum, sequenda erit semper tutior, et si non
probabilis, n. 44. 45.*
*At tam facile cognosci, quę opinio sit certa; ac
quę certo probabilis, n. 46.*
*Cur sit per me facilius discernere certo probabi-
lem a non probabili; quā probabiliorē in-
ter probabiles? n. 47.*
*Juxta me semper necessaria certitudo moralis
ethica, non speculativa, n. 48.*
*At suam sententiam moraliter certam, non no-
stram, n. 49.*
*Riccius uti debet nostrā doctrinā, ut suam de-
fendat, ibid.*
*Negat magis piam de Desparā esse moraliter
certam, n. 50.*
*Quin vult hodie in eodem statu esse quo antea,
ibid. & n. 51.*
Rejicio à n. 52. ad 57.
*Aliud est aliquid esse in materia fidei; aliud
quod sit fide Divinā credendum, n. 56.*
*At quod Pape non vetent, ut quis opinetur in
sua mente oppositam minus piam, & damna-
tas, n. 57.*

Superest ut ejusdem docti Theologi re- N.
sponiones ad nostra argumenta ponde- 26.
remus.

Respondet 1. cap. 5. n. 1. ad nostrum ar-
gumentum, quod omnis opinio probabilis
practicę sit iudicium prudens; ait, inquam,
quod cum in questione sit, an operari ex
opinionē probabili sit operari prudenter,
malē ponitur in definitione id, quod opposi-
ta sententia negat. Negat autem, tum quia
prudentia non se habet contingenter ad ve-
rum, & falsum, ut opinio: ergo opinioni
non convenit prudentia; tum quia nullus
operans cum æquali spe utilitatis, ac timore
damni operatur prudenter; sed operans ex
opinionē probabili ita operatur: ergo non
operatur prudenter; & ideo Innocentius XI.
damnavit, quod dum agimus cōfisi probabilitate,
prudenter agimus: tum quia et si opinio pro-
babilis nitatur fundamento gravi, est tan-
tū grave respectu fundamenti, cui nititur
suspicio, aut conjectura; non autem est gra-
ve, quantum ad removendum peccati peri-
culum; sola enim certitudo moralis est tale
fundamentum.

Sed contra 1. quia, qui recedit à defini- N.
tione communissimā omnium, ut alium im- 27.
pugnet, non impugnat questionem, sed
acerem verberat: ergo cum definitio com-
munissima omnium tam Probabilistarum,
quā Probabilioristarum, & Tutoristarum

li iij sit,

sit, quam nos dedimus, immerito, ut sententiam de licito usu certae probabilitatis impugnet, aliam Probabilis definitionem fingit, & contra nostram insurgit. Etenim impugnans licitum probabilitatis usum, non debet impugnare opinionis probabilitatis definitionem, sed hanc supposita, ostendere debet ejus usum esse illicitum; eo modo, quo pessime, illicitum in peccato mortali Sacramenti usum impugnet, impugnans communem peccati mortalis definitionem. Quæro igitur, an admissa communi opinionis certæ probabilitatis practicæ definitione, sit licitus ejus usus? si est, habemus intentum: si non est, in causa erit, quia per opinionem probabilem aliud per nos, aliud per Adversarium venit: ergo non impugnat licitum probabilitatis usum.

N.
28.

Contra 2. quia, quod nostra definitio sit optima, patet ex infolitate rationum, quas trahit; nam prudentia se habet semper ad verum practicæ, & contingenter ad verum, & falsum speculativè, alias nec moraliter certa erit prudens, quia esse potest speculativè falsa: tum quia falsum est, quod operans ex opinione probabili, operetur cum æquali spe utilitatis, ac timore damni; nam opinio certæ probabilitatis practicæ est omnino impossibilis cum prudenti formidine peccati; nisi arguens velit, simul existere duo iudicia probabilia opposita, quod repugnat: tum quia Innocentius damnavit tantum, quod *confusus opinioni tenuiter probabiliter prudenter agat*; non autem damnavit dicentem, quod prudenter agat *confusus certæ absolutè, & relativè gravi probabilitati*: tum quia falsum est, quod fundamentum opinionis probabilitatis sit tantum grave relativè ad fundamentum, cui suspicio, & conjectura nititur; nam est absolutè, & relativè ad fundamentum oppositè grave, & est adeo grave, ut opinio certæ probabilitatis practicæ de non peccato, sit impossibilis cum peccato; est enim impossibilis cum contradictoriâ opinione certæ probabilitatis, aut probabiliori de peccato.

N.
29.

Respondet 2. n. 4. ad hoc nostrum argumentum, quod opinans non dubitet, adeoque non teneatur eligere tutius; respondet, inquam, opinantem non manere suspensum, habere tamen formidinem, & habere debere de peccato, & ideo ex motivi non valentis causare certitudinem moralem insufficienti, manere quodammodo dubium; cum autem licitum non sit operari cum formidine, aut debito formidinis peccati, ideo non licet sequi opinionem probabilem; quod si quis omne dubium pellat, hoc non erit ex

ratione, sed ex voluntate; ergo perinde erit, ac non curare de peccato.

Sed contra; quia opinans nec habet dubium peccati, quia opinatur; nec habet formidinem prudentem, quia ex certo prudenti fundamento de non peccato opinatur; ergo ad summum habet imprudentem formidinem de peccato.

Respondet 3. n. 5. ad nostrum argumentum, quod nisi licitus esset usus probabilitatis, peccassent omnes Doctores, qui eam admiserunt, quod dici non potest: respondet, inquam, nostram doctrinam esse novam, & contra Scripturam, & Canones; non ita doctrinam de omnimoda necessitate certitudinis moralis.

Sed contra, tum quia hæc gratificatur; tum quia incredibile est tot extreme sanctos, & doctos non agnovisse eos Scripturam, & Juris textus, contra quos ita probabilitas; immò agnovisse potius, quod necessitas certitudinis moralis pro quolibet operatione stet: contra modum operandi sapientiorum Ecclesie Doctorum, contra naturæ humanæ in rebus incertis cognoscendi cognitionem, contra bonam de alienis opinionibus, & humilem de propriis estimationem.

Respondet 4. n. 6. ad argumentum, quod N. esset onus intolerabile, si probabilitas, tutius, aut moraliter certum de re agibili investigandum esset: respondet, inquam, quod sicut præcedens argumentum consulit famæ, ita hoc consulit quieti Probabilitatum, ne inquirendo fatigetur. Addit per Doctores maximè recentes, qui tantum defudant in speculando opiniones probabiles, improbables, probabiliores, tutas, non tutas, nullum superaddi onus, si non morè probabiles, sed veræ, & certæ moraliter sententiæ doceantur.

Sed contra, tum quia sicut juxta nos nullus, qui veras, & moraliter certas cognoscit sententias, nullus, inquam, est, qui non teneatur ad illas, ita nullus est, qui in omni opere agibili sciat semper certitudine morali verum; quia difficile ut plurimum est inter certæ probabiles discernere certæ probabiliorem; e contra non ita discernere certæ probabiles à non certæ probabilibus: ergo obligare ad illud est obligare ad impossibile; obligare ad hoc est obligare ad certæ necessarium.

Respondet 5. ad hoc argumentum, quod N. in moralibus haberi sæpe non possit certitudo moralis: respondet, inquam, certitudinem ortam ab evidentiæ sæpe repugnans non ita certitudinē moralem, quæ est media inter

inter probabilitatem, & evidentiam, & eam inquit non agnovisse, aut non cognoscere voluisse Probabilitatem.

N. 36. Sed contra; quia nil magis tritum apud Probabilitatem, quam certitudo moralis contradistincta ab evidentiâ; sepe enim dicunt opiniones aliquas esse moraliter certas: rursus dicunt certitudinem moralem excludere tantum prudentem formidinem; at evidentiam moralem excludere etiam imprudentem: at in materiâ fidei dicunt esse moraliter certum nostra mysteria esse vera; & negant esse evidens quod sint vera; plurimi enim Probabilistae sunt valde eminentes Theologi, & insigniores omnium Scholarum Doctores, quibus nec lux, nec Author lucis deest. Nec verò Probabilistas tantum carpit, quin omnes, & praeipuum certitudinis moralis Assertorem Fagnanum; ait enim n. 8. loquens de naturâ certitudinis moralis, quod quantum video, neglectum, vel negligenter est praestitum à pluribus, & ab ipso Fagnano non satis dilucide, & exactè traditum.

N. 37. Quare n. 8. ait aliud esse leve indicium, seu argumentum, aliud opinio probabilis; aliud certitudo moralis, aliud evidentia. Leve indicium generat conjecturam. Opinio probabilis nititur fortiori motivo, & quia est insufficiens, vel propter aequalia, aut ferè aequalia motiva opposita, ideo habet formidinem de opposito. Certitudo moralis habet, vel motivum vehemens, seu violentum, vel plura motiva probabilia, nulla tamen habet aequalia motiva in contrarium, & multo minus fortiora. Evidentia habet talia motiva, quae necessitant intellectum. Et n. 9. subdit, quod certitudo moralis habeat, vel unicum motivum vehemens, & violentum, vel plura probabilia. Deinde objicit sibi non bene explicari certitudinem moralem: & respondet, quod in materiâ morali, & legali dari non possint exactae definitiones, ut in physicis; ethica enim, ut ait Arist. procedit pingui quâdam Minervâ, & inde multa remittuntur iudicio prudentum. Tandem interfectatur Probabilistas dicens, mirandum esse, quod cum sententias directas revocent ad probabilitates, iudicio suo reflexo dant certitudinem moralem privilegio speciali, quasi aliae veritates non possint certo moraliter deduci ex suis principiis.

N. 38. Sed contra 1. quia si certitudo moralis est, quae habet motivum vehemens, aut multa probabilia, ita tamen, ut nulla habeat aequalia in contrarium, eo ipso confunditur probabilioritas cum certitudine morali; illa enim nititur motivo vehementi, & non ha-

bet motiva aequalia in contrarium; atque adeo dum docet necessariam esse certitudinem moralem, docet necessariam esse probabilioritatem. Contra 2. quia ex hoc sequitur, quod paucissima erunt moraliter certa, quia pauca sunt, quae non habeant contra se motiva ferè aequalia; atque adeo dum obligat semper ad moraliter certam, obligat plerumque ad impossibile, aut ad habendum iudicium erroneum, quatenus omnis operans debet supponere se habere iudicium moraliter certum directum de non peccato. Ad do, dum ait in ethica plura remitti ad prudentum iudicium, eo ipso fatetur prudentiam nisi falso, (quod tamen n. 1. negaverat) nam negare non potest prudenter sepe sibi contradicere: ergo prudens alterutrius iudicium est falsum. Admiratio autem illa, quod Probabilistae dant certitudinem moralem iudicio reflexo, non autem veritatibus directis, oritur ex non penetratione materiae; ideo enim iudicium reflexum de licito usu (quod tamen non est nisi unum unitate specificâ) est moraliter certum, quia nititur argumentis certis, & penè insolubilibus; ideo autem propositiones directae, quae tot sunt, quot materiae controversiae, non sunt moraliter certae, quia similibus argumentis non nituntur, & post diuturnum hinc inde propositionum directarum examen, certo constat neutram esse moraliter certam, & utramque non esse nisi probabilem, sive aequaliter, sive inaequaliter.

Respondet 6. ad nostrum argumentum, N. 39. quod sicut in speculabilibus licet docere quamlibet probabilem, ita in moralibus licebit operari juxta utramque probabilem: respondet, inquam n. 10. negando paritatem, quia in opere ex opinione probabilis adest periculum peccati, non ita in speculatione. Addit, quod si in speculabilibus Doctores docent ut probabile, quod revera est tale, non peccant, ut accidit in Universitatibus, & Cathedris, & Doctoribus opposita docentibus, quatenus quaelibet sententia defenditur, ut probabilis; si autem doceant ut certum id, quod est tantum probabile; vel doceant probabile, relicto probabiliori, ait se nescire, an excusari possint à peccato deceptionis discipulorum, ut innuit S. Bonav. in S. Bonav. 2. dist. 7. art. 3. qu. 1. n. 52. & ex eo Fagnanus n. 113. Denique subdit aliquos ex affectu erga suum Doctorem, aut ex alia animi dispositione ita affici, ut quod est pure probabile, videatur illis certum.

Sed contra 1. quia hoc nostrum argumentum est invincibile ab Adversario: vel enim in speculativis, quoties neutra pars est certo mora-

moraliter vera, licet sequi quamlibet ex æquè probabilibus, vel non? Si non licet; ergo pessimè institutæ sunt Universitates; & omnes Doctores docentes opinionem speculativè tantum probabilem, quoties neutra est moraliter certa; peccabunt: ut enim operans probabiliter malum peccat juxta Adversarium; ita docens aliquid, quod est probabiliter falsum, peccabit juxta me; nam non minus malum est error voluntarius respectu intellectus, quàm malitia respectu voluntatis. Si licet; ergo etiam in moralibus, nam vel utrobique tam in speculativis, quàm in moralibus est periculum peccati, vel nulli; si enim exponere se periculo operandi malum, est peccare; exponere se periculo docendi falsum erit etiam peccare; vel si hoc non est peccatum, ut non est, ita nec illud.

N.

41.
Riccius.

Contra 2. quia ex hoc ipso deducitur impossibilitas practica doctrinæ Riccii; si enim post indefessum tot sæculorum examen neutra pars ex speculativis apparet moraliter certa, esto toties hinc inde disputatum sit, & quod caput est, in innumeris sententiis; quomodo in opinionibus moralibus, quæ non adeo controvertuntur, dabitur certitudo moralis pro aliquâ parte?

N.

42.

Contra 3. quia in Universitatibus sententiæ non defenduntur ut probabiles, sed sententiæ probabiles defenduntur ut veræ; nullus enim nisi rarissimè impugnare solet probabilitatem sententiæ oppositæ, sed veritatem. Quæro igitur, quomodo defendens aliquam sententiam speculativam probabilem prudenter operetur? Si enim dixerit operari prudenter, quia certum est, quod liceat defendere omnem opinionem speculativam probabilem, hoc ipso recurrit ad judicium reflexum certum de licità defensione cujusvis opinionis speculativæ probabilis: ergo licebit quoque Probabilistis recurrere ad judicium certum reflexum de licito usu operandi juxta probabilem: si autem dixerit, quod opinio speculativa probabilis sit per se ipsam judicium prudens, hoc ipsum dici poterit de opinione practicè probabili. Denique si in Universitatibus defenduntur sententiæ speculativæ, ut probabiles, & hoc absque ullâ culpâ, immò cum laude, ut tales sunt, doceri possunt; cur etiam non licebit operari cum solo judicio de probabilitate opinionis practicæ, suspento judicio de ejus veritate, ut accidit, dum docemus speculativas? Hinc patet nil trahi posse à Riccio contra Probabilitas, quod non infringatur paritate liciti usus docendi omnem sententiam probabilem speculativam.

Riccius.

N.

43.

Respondet 7. ad nostrum argumentum,

quod si non licet sequi probabilem, nec licet sequi probabiliorē, quia in hujus sequelâ adest sæpe formido, & periculum peccati: ergo tenebimur semper ad tutiorem, in quâ nullum est, hoc autem est nimis durum: respondet, inquam n. 12. numquam licitum esse sequi probabiliorē, nisi sit moraliter certa: ergo tenemur, inquit, ad moraliter certam, non autem ad tutam, in quâ nullum sit peccati periculum. Hinc si opinio docens non esse sub mortali recitandum Matutinum ante Missam sit moraliter certa, non teneor sequi opinionem tuentem eam obligationem, esto sit omnino tuta; nec teneor credere me peccare omitendo Officium ante Sacrum; quia, inquit, homo tunc optimè agit, quando juxta rectam rationem agit: sed opinio eximens nos ab eâ obligatione est certa moraliter, ut supponitur: ergo rectissime juxta eam operamur, & oppositum dependet ex conscientia scrupulosa, quæ sananda est, non fovenda.

Sed contra 1. quia si peccati periculum est N. unicus Adversariorum Achilles, quo variè 44. formato contra nos utuntur, ostendentes ex eo non licere sequi probabilem, immò nec probabiliorē, ut vult Riccius, nisi sit moraliter certa; quomodo nunc hoc argumentum contemnit? Ut enim considerans probabilem, aut probabiliorē negat eas nos sequi posse, sed unice nos licet sequi posse opinionem moraliter certam, quia in probabili, & probabiliori sequendo exponitur homo periculo peccati: ita dico ego, quod comparando opinionem tutam, et si non probabilem, (quantò magis si probabilis sit) cum opinione moraliter certâ, tenebimur ad tutam, et si non probabilem, & deferere moraliter certam; quia in tutâ et si non probabili nullum est periculum peccati, nec materialis, nec formalis, ut patet in sequente opinionem obligantem ad Officium ante Sacrum; recitans semel nec materialiter, nec formaliter peccabit, quia sequitur tutum: contra in moraliter certâ est periculum peccati saltem materialis, ad quod vitandum affirmat Riccius cap. 4. dari obligationem.

Contra 2. quia dum dicit non recitantiem N. Officium ante Sacrum rectè agere, quia juxta 45. rationem, nempe juxta sententiam moraliter certam de non recitatione: dicam ego, ut ipse dicit nostris argumentis; dicam, inquam, hanc maiorem, qui agit juxta rectam rationem, rectè agit, esse veram; hanc autem minorem, non recitans agit juxta rationem, nempe juxta opinionem moraliter certam de non recitatione, esse falsam: falsum

sum enim est, quod sequens moraliter certam in conflictu tutioris probabilis, aut non probabilis, sequatur rectam rationem; ut enim ipse Riccius contra nos negat, quod sequens probabilem, aut probabiliorem sequatur rectam rationem, quia semper adest in illis formido peccati, & quia juxta ipsum judicium probabile, aut probabilius de non peccato non est prudens: ita ego negabo, quod judicium moraliter certum de non peccato, stante opposita opinione omnino tuta, sit judicium prudens, & quod illud sequens sequatur rectam rationem. Ecce quomodo, nisi nostra argumenta judicet optima, locus non est ei, ut solvat argumenta contra eum adducta. Ecce nostris untur solutionibus, ut se liberet ab argumentis, & nisi illis utatur, non se liberabit, & concedere debet, non esse licitum sequi judicium moraliter certum de non peccato formali, stante opposita omnino tuta tam de peccato formali, quam de materiali; nam sequens opinionem moraliter certam de non peccato formali in omissione Maturini ante Sacrum, exponit se periculo peccati materialis, si forte datur obligatio recitandi ante Sacrum, ut asserit sententia opposita omnino tuta, siue probabilis, siue non probabilis.

N. Respondet 8. ad argumentum insinuat-
46 tum à Caram. quod obligantes sequi semper
Riccius, probabiliores, aut certam, accedant Janle-
Caram, nio, quatenus sepe est impossibile scire, quæ
Jan'cu, sit probabilior, aut certior: respondet, inquam
Fagnan, n. 15. ex Fagnano, confundi debere ita argu-
gentes, quatenus stant contra Scripturam, & PP. requirentes certitudinem moralem honestatis ante operationem. Addit non minoris esse laboris investigare quæ opinio sit probabilis, aut non probabilis, quam quæ sit probabilior, & quæ certa: ut autem facile nos sudamus in illo, ita longè facilius in hoc.

N. Sed contra 1. quia longè facilius est dis-
47 cernere inter contraria, quam inter similia: sed probabile, & non probabile sunt contraria; probabile, & probabilius sunt magis similia: ergo longè facilius est discernere inter illa, quam inter hæc: ergo nulla responsio. Addo Authores optime sudare in illo, ut triticum a zizaniis secerant; ergo illud præstandum est. Contra 2. quia nemo negat necessariam certitudinem moralem prudentialem honestatis, immò hanc supra ostendi inesse cuique judicio certo probabilis, vel, ut Reflexista docent, inesse syllogismo reflexo; quod negamus, est, necessariam esse certitudinem moralem speculativam honestatis, ut rectè operemur. Contra 3. quia
Riccius, det nobis, si potest, Riccius Catalogum

opinionum probabiliorum, aut moraliter certarum: immò sicut non potest inter speculativas eum texere, ut experientia, & inductio inter Universitates, & Scholas oppositas suadet; ita nec inter morales: si ergo non potest, eo ipso obligans semper ad non nisi moraliter certum, aut probabilius obligat ad impossibile.

Respondet 9. ad argumentum reflexum, N. quod sententia docens licitum usum proba-
49 bilium, sit longè probabilior sententiæ ne-
Riccius, gante: ergo ea sequenda est: respondet, inquam n. 16. esto sit extrinsecè, non tamen est intrinsecè probabilior; quia negans licere, est longè probabilior; cum nostra argumenta sint valde levia, & in multis peccent. Sed contra; quia adeo solida sunt, ut necesse sit Adversarios iidem uti, ut suam conclusionem intactam servant, & ut solvant instantias, quas contra illos armamus; nisi enim ea solutione utantur, quæ nos solvimus eorum contra nos argumenta, numquam se liberabunt à nostris instantiis. Rursus ut propriam tueantur, debent Adversarii uti argumentis, quibus nostram probamus: ergo vel propriam sententiam negare debent, si negant nostram; vel nostram tenere, si tenent suam; implicat enim, ut eorum sententia sit vera, nisi nostra sit vera: & si nostra deobligans à probabiliori, & à moraliter certo, & statuens satis esse certò probabile practicum, est vera; eo ipso obligans ad illa, & respiciens istud, est sententia falsa.

Demum ad nostrum argumentum, quod N. Pontifices sepe in materia fidei, & morum
50 secuti sunt probabile, ut constat vel ex solâ
Riccius, Bullâ in favorem Deiparæ sine labe conceptæ; est enim tum in materia fidei, *Omnes in Adâ peccaverunt*; tum in materia morum, quia respicit cultum Deiparæ, qui non fundatur, nisi in opinione purè probabili de Immaculatâ Conceptione; non enim opposita docens in peccato conceptam est certo falsa; alias Pontifices damnaissent de mortali Doctores stantes pro labe Deiparæ: non damnarunt autem: ergo &c. Respondet n. 18. opinionem faventem Deiparæ sine labe conceptæ non esse moraliter certam, quia vel est talis ante Bullas faventes eidem piæ opinioni, & cultui eam sequenti; & hoc non, quia Scholarum Principes steterunt pro negativâ; & solus Scotus est, qui cum aliquo favore cœpit favere piæ opinioni: vel est talis post eadem Bullas? & hoc non, quia iidem Pontifices faventes piæ opinioni, & approbantes cultum, & indulgentius ditantes Deiparæ sine labe conceptæ cultores, declarant,

clarant, se nullum intendere opinioni contrariæ præjudicium inferre, sed in eo statu relinquere, quo antea: ergo pia opinio per Bullas non est facta moraliter certa, alias præjudicium illatum fuisset oppositæ.

N. 51. Quare, ait n. 19. distinguendum esse; duo enim affirmat sententia pia: primum, quod non sit contra Scripturam: secundum, quod sit vera; quæ duo non sunt idem, nec unum sequitur ad aliud; non enim ex eo quod non sit contra Scripturam, inferitur aliquid esse verum. Primum ait esse moraliter certum; nisi enim esset moraliter certum, quod sententia pia non sit contra Scripturam, festum Conceptionis institui non potuisset; ut enim non caret peccato facere aliquid, de quo probabiliter dubitatur an sit peccatum; ita nec caret peccato affirmare aliquid, & celebrare, de quo probabiliter dubitatur, an sit contra Scripturam; est enim exponere se periculo hæresis: ergo est certum moraliter, quod sententia pia non sit contra Scripturam. Quod autem non sit moraliter certum, quod sententia pia sit vera, constat; quia aliter conciliari non potest cultus à Pontificibus delatus Immaculatæ Conceptioni, cum hoc ipso quod nullum allatum sit sententiæ oppositæ præjudicium.

N. 52. Sed contra 1. quia incredibiles sunt angustie, in quas sponte se conijciunt Anti-Probabilistæ, & multo magis Riccius, qui necessariam putat semper ad rectè operandum certitudinem moralem speculativam de honestate operationis, quoties hoc Deiparæ argumentum contra eos instituitur: vel enim sententia pia est moraliter certa; & sic opposita negans erit certò falsa, & grave præjudicium inferetur sententiæ oppositæ: vel est tantum probabilis, aut probabilior? & sic etiam sententia opposita: ergo in materia fidei, & morum licet sequi probabilem.

N. 53. Contra 2. quia esto verum sit, non inferri ex eo, quod aliquid non sit contra Scripturam, esse verum, attamen si aliqua veritas universalis tradatur à Scripturâ, & ab eâ eximatur persona aliqua particularis, illammet ipsæ rationes, quæ eam personam eximunt, & exemptam ostendunt, illæ ipsæ rationes, eâ certitudine, quâ eximunt, probant oppositum: ergo si per Riccius est moraliter certum, quod Deipara sit exempta à textu universali ob peculiare rationes; & si eadem rationes probant certò moraliter Deiparam esse à textu universali exemptam, consequenter certò moraliter probant oppositum, nempe Deiparam esse sine labe conceptam: ergo licet verum sit non valere ab eo, quod aliquid non sit contra Scripturam,

illationem ad affirmandum illud idem esse verum; attamen in hoc casu, in quo non agitur nisi materia fidei, nempe an Deipara sit, vel non sit sine labe concepta, & juxta Riccius ob peculiare rationes est moraliter certum non esse contra Scripturam asserere Deiparam sine labe conceptam, eo ipso est moraliter certa ob easdem rationes hæc veritas, *Deipara est sine labe concepta*: ergo inaniter distinguit, & dicit, quod sit certum moraliter sententiam piam non esse contra Scripturam, non sit autem moraliter certum sententiam piam esse veram. Vid. d. 8. n. 386. & d. 10. a num. 233. ubi Riccius impugno; cum pia opinio sit certissima.

Contra 3. quia dicendo esse moraliter certum sententiam piam non esse contra Scripturam, eo ipso inferit præjudicium sententiæ oppositæ; hæc enim totam vim fundat in Scripturâ, & quia putat contra Scripturam, ideo inferit esse falsam: ergo contra si sententia pia non est contra Scripturam, eo ipso est vera. Rursum dicendo non esse moraliter certum, sententiam piam esse veram, eo ipso dicit, quod hæc veritas, *Deipara est sine labe concepta*, sit tantum probabilis: ergo licet sequi probabile in materia fidei; & quia in sententiæ piæ veritate fundatur cultus, eo ipso licet etiam sequi probabile in materia morum; atque adeo, dum eo duplici dicto, putat per unum se non inferre præjudicium sententiæ neganti Deiparam sine labe conceptam; & putat per alterum se defendere ab argumentis Probabilistarum, neutrum præstat, immò oppositum: nam dicendo esse moraliter certum, quod sententia pia non sit contra Scripturam, inferit præjudicium sententiæ affirmanti esse contra Scripturam: dicendo esse tantum probabilis, quod sententia affirmans sine labe conceptam sit vera, eo ipso tueretur, quod in materia fidei, atque adeo morum defendi possit sententia probabilis.

Contra 4. quia sicut dicit sententiam N. piam adhuc post Bullas Pontificum non esse moraliter certam, ne injuriam inferat Scholarum Principibus, qui olim docuerunt oppositam, quomodo sententiam docentem licere usum probabilitatem, in quam unanimes venerunt, postquam ex professo tractari coepit, omnes omnium Scholarum, in aliis plerisque sibi oppositarum, insigniores Doctores; quomodo, inquam, audebit vocare certò falsam, & tam grandem auctoritatem despiciere? quæ si confutatur cum auctoritate sententiæ affirmantis Deiparam in peccato conceptam, longè maior est; longè enim plures, eosque doctiores.

eternâ, & pietate celeberrimos numerat pro
se Doctores sententia affirmans ulum proba-
bilitatum, quàm numeret sententia affir-
mans Deiparam in peccato conceptam.

N. 56. Contra 5. quia si sententia affirmans Dei-
param sine labe conceptam est tantum proba-
bilis, aderit periculum falsitatis, & cul-
tus eam falsitatem supponens erit materiali-
ter malus; ab hoc autem Riccius numquam
se liberabit, etsi dicat, quod illud periculum
contemnitur, quia adest laudabilis, & pius
erga Deiparam voluntatis affectus; quod
bonum longè præponderat periculo illius
mali intellectualis: Contra enim est, quia
non tantum adest periculum mali intelle-
ctualis, quod est falsitas, sed etiam pericu-
lum mali moralis, nempe honor, & cultus
omnino indebitus Deiparæ, si non est sine
labe concepta: tam enim peccatur non ho-
norando, quando honor debetur, quàm pec-
catur honorando, quando honor non debe-
tur: ergo sicut licet sequi sententiam proba-
bilem de Immaculatâ Conceptione, & benè
sequimur, nec hoc negari potest, etsi adit
periculum falsitatis, & cultus indebiti, &
immeriti, seu peccatum materiale intelle-
ctus, & voluntatis, cur non in aliis materiis?
Rursus sicut in hac materiâ non datur præ-
ceptum vitandi peccatum materiale intelle-
ctus, & voluntatis, ita nec in aliis; immò
sicut ibi illud præceptum, si fortè datur,
quia tamen non est certum, non obligat, ita
nec alibi, quia si fortè datur, certò non con-
stat. Nec dici potest articulum Conceptionis
non esse materiam fidei: est enim in co-
sensu, quo omnes intelligimus, quatenus est
materia definibilis, & habet fundamentum
in Scripturâ; hoc enim vocamus materiam
fidei; etsi non sit materia fidei in hoc alio
sensu, nempe, quod sit definita, & creden-
da de fide.

N. 57. Contra 6. quia dum Riccius dicit n. 22.
quod Pontifices unice vetuerint, ne quis vo-
ce, aut scripto doceat sententiam non piam;
non autem ne quis hanc intus suâ in mente
teneat, quod idem dicit de damnatis ab Ale-
xandro VII. & Innoc. XI. quod unice pro-
hibuerint, ne quis eas doceat, defendat, edat;
nô autem, ne quis mentaliter eas teneat; dum
hæc, inquam, dicit, eo ipso approbat prin-
cipium, quod alibi rejicit, nempe, quoties
lex non constat, non datur: sed lex damnans
ne quis mentaliter eas damnatas teneat, non
constat; ergo non datur.

Contra 7. quia dum dicit, quod quoties
Pontifices dispensarunt, fuerunt moraliter
certi id sibi licere, duo confundit; vel enim
Papæ fuerunt semper moraliter certi de ob-

jecto; & hoc non, quia fides adhibita doctis-
simis, ac piis viris non dat certitudinem mo-
ralem speculativam de veritate rei, cum il-
lis plerumque opponerentur alii æquè do-
ctissimi: ergo Papæ non semper fuerunt mo-
raliter certi de veritate directâ rei: vel fue-
runt semper certi moraliter reflexè, quate-
nus est moraliter certum licere, quod viri
doctissimi dicunt verum, sive probabiliter,
sive probabilius illud dicant? & sic manus
dat Probabilistis Reflexistis.

SECTIO II.

*Vult quod sequens minus probabilem dubitare
debeat de peccato; & quod iudicium refle-
xum impossibile, & inutile sit.*

§. I.

Ejus Fundamenta.

SUMMARIUM.

*Ait ex jure esse peccatum operari cum scrupulo
peccati, multo magis cum opinione probabili
peccati, n. 58. 59.*
*Ait quod iudicium directum incertum non possit
dare certitudinem reflexo, n. 61. 62. 63.*
*Ait nostram doctrinam, quod quis possit esse cer-
tus de honestate formali, quin sit de objectivâ,
destruere regulam, Tenet certum, n. 64.*
*Ait nostrum principium, Licet operari juxta
probabilem, esse falsum, tantum abesse, ut
sit certò verum, n. 65.*
*Ait quod nisi asseratur revelatio, numquam cre-
det, quod prudenter agat, qui sequitur pro-
babilem, n. 66.*
*Ait certitudinem nostri principij esse purè volun-
tariam, & ex libidine, n. 68.*
*Voluntas non nixa rationi est libido, ait S. Aug.
ibid.*
*Aristoteles ait, quod idiotæ facile pronuntiant,
ibid.*
*Cur S. Augustinus vocetur à Nebrigenſi Acade-
micus? Ibid.*
*Ait dari præceptum vitandi peccata materialia,
n. 69.*
*Ait legem vetare, ne fiat, non verò, ne culpabi-
liter fiat: & mirandum, quod oppositum af-
firmemus, n. 70.*
*Ait finem legis non esse removere culpas, sed re-
move peccata materialia, ibid.*
*Ait quod si peccata materialia vitanda non es-
sent, nescientes legem, instruendi non essent,
n. 71.*
*Ait charitatem obligare, ut vitemus peccata ma-
terialia: & quod si vitanda non essent, nemo
dolere possit de peccato, ut est Dei offensâ, ibid.*
Ait de peccatis materialibus etiam invincibili-